

BẦU CỬ THƯỢNG NGHỊ VIỆN NHẬT BẢN VÀ NHỮNG TÁC ĐỘNG ĐỐI VỚI CHÍNH TRỊ NHẬT BẢN

NGUYỄN NGỌC NGHIỆP*

Tóm tắt: Sáng ngày 20/7/2025, cử tri Nhật Bản đã đi bỏ phiếu để bầu lại một nửa số ghế của Thượng nghị viện Nhật Bản (124/248 ghế). Đây là sự kiện chính trị quan trọng và nổi bật nhất của Nhật Bản trong thời gian gần đây. Kết quả bầu cử cho thấy liên minh cầm quyền giữa Đảng Dân chủ Tự do (LDP) và Đảng Công minh (Komeito) đã thất bại nặng nề khi chỉ giành được 47/124 ghế, nâng tổng số ghế của liên minh này ở Thượng nghị viện là 122/248, không đạt được quá bán. Kết quả này đã đẩy chính trị Nhật Bản rơi vào tình trạng rất bấp bênh, thậm chí có thể rơi vào bế tắc chính trị vì liên minh cầm quyền không chiếm đa số ở cả hai viện của Quốc hội Nhật Bản. Trong phạm vi bài viết này, tác giả đề cập đến nội dung của cuộc bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản (sau đây gọi là Thượng viện Nhật Bản) ngày 20/7/2025 cùng những phân tích, đánh giá về tác động của cuộc bầu cử này đối với chính trị Nhật Bản.

Từ khóa: Bầu cử, Thượng nghị viện, Quốc hội, đảng chính trị, Nhật Bản

Lĩnh vực nghiên cứu: Quan hệ đối ngoại

Abstract: On the morning of July 20, 2025, Japanese voters went to the polls to re-elect half of the seats in the Japanese House of Councillors (124/248 seats). This is the most important and prominent political event in Japan in recent times. The election results revealed a major defeat for the ruling coalition between the Liberal Democratic Party (LDP) and the Komeito Party, which won only 47/124 seats, bringing their total to 122 out of 248 in the House of Councillors, falling short of a majority. This outcome has plunged Japanese politics into a very precarious situation, with the risk of political gridlock because the ruling coalition does not hold a majority in either houses of the Japanese Parliament. Within the scope of this paper, the author mentions the content of the election of the Japanese House of Councillors on July 20, 2025 with analysis and assessment of its impact on Japanese politics.

Keywords: Election, House of Councillors, National Diet, political party, Japan

(Ngày nhận bài: 17/9/2025; ngày gửi phản biện: 20/9/2025; ngày duyệt bài: 5/10/2025)

Đặt vấn đề

Thượng viện là một trong hai viện của Quốc hội Nhật Bản, có ảnh hưởng đến việc thông qua các dự luật. Trong tình hình chính trị Nhật Bản hiện nay, khi số ghế của liên minh cầm quyền không đạt quá bán ở Hạ viện thì tầm ảnh hưởng của Thượng viện càng lớn. Thượng viện có thể trì hoãn hoặc ngăn cản việc thông qua dự luật ở Quốc hội. Cuộc bầu cử Thượng viện ở Nhật Bản lần này đã có tác động nhiều đến

* TS., Viện Nghiên cứu Châu Á - Thái Bình Dương, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam
Email: nghiiepluat2016@gmail.com

chính trị Nhật Bản cũng như việc điều hành đất nước của liên minh cầm quyền hiện nay, thậm chí, ở khía cạnh nào đó có thể nói chính kết quả của cuộc bầu cử Thượng viện đã dẫn đến quyết định từ chức của Thủ tướng Ishiba Shigeru. Từ những vấn đề nêu trên, có thể thấy rằng việc nghiên cứu và đánh giá tác động của bầu cử Thượng viện Nhật Bản lần này là điều cần thiết để từ đó có thể hiểu được tình hình chính trị hiện tại của Nhật Bản và có căn cứ dự báo diễn biến chính trị Nhật Bản trong thời gian tới. Bài viết sẽ xem xét tổng thể diễn biến của cuộc bầu cử Thượng viện Nhật Bản từ khi vận động tranh cử cho đến khi có kết quả cuối cùng và đánh giá những tác động của cuộc bầu cử này đối với chính trị Nhật Bản.

1. Bối cảnh của cuộc bầu cử và cương lĩnh tranh cử của các đảng chính trị

Cuộc bầu cử Thượng viện lần này diễn ra trong bối cảnh niềm tin của cử tri Nhật Bản đối với liên minh cầm quyền (LDP và Komeito) giảm sút nghiêm trọng do vật giá leo thang, đặc biệt là việc giá gạo tăng rất cao trong thời gian trước đó. Thêm vào đó, tình trạng thu nhập thấp và gánh nặng chi trả an sinh xã hội khiến đời sống của người Nhật gặp nhiều khó khăn. Những cử tri thất vọng với liên minh cầm quyền có xu hướng chuyển sang các đảng đối lập khác, đặc biệt là các đảng dân túy mới nổi. Trong bối cảnh như vậy, cương lĩnh tranh cử của các đảng chính trị Nhật Bản trước thềm cuộc bầu cử là điều mà cử tri Nhật Bản hết sức quan tâm. Các đảng chính trị Nhật Bản chính thức vận động tranh cử cho cuộc bầu cử Thượng viện Nhật Bản từ ngày 3/7/2025. Cương lĩnh tranh cử của các đảng xoay quanh các vấn đề mà Nhật Bản đang phải đối mặt, đó là việc giảm thuế tiêu thụ, chặn đà suy giảm dân số, miễn phí giáo dục, an sinh xã hội, tăng cường năng lực quốc phòng, vấn đề thuế quan mà Mỹ áp cho Nhật Bản và các chính sách liên quan đến người nước ngoài ở Nhật Bản. Dưới đây là cương lĩnh tranh cử của một số đảng chính trị chủ yếu.

Đảng Dân chủ Tự do (LDP), với khẩu hiệu “không người nhập cư bất hợp pháp”, đã cam kết mạnh tay xử lý tình trạng lao động nước ngoài bất hợp pháp ngày càng gia tăng. Đảng này cũng chủ trương thành lập một lực lượng đặc nhiệm để thúc đẩy một xã hội trật tự, động thái này nhằm thực thi các biện pháp nghiêm ngặt hơn đối với người nước ngoài tại Nhật Bản¹. Chủ tịch LDP - ông Ishiba Shigeru cam kết sẽ có “hành động nghiêm khắc” đối với những người nước ngoài không tuân thủ pháp luật của nước sở tại và đang đẩy mạnh nỗ lực để đạt được mục tiêu “không có người nước ngoài bất hợp pháp” ở Nhật Bản.

Bên cạnh chính sách đối với người nước ngoài, Đảng Dân chủ Tự do còn chủ trương xây dựng một xã hội thịnh vượng, tạo nên một đất nước thực sự hùng cường,

¹ “Japan's PM Ishiba faces uphill battle in upper house election amid rising prices and US tariffs”, *Mainichi Japan*, ngày 16/9/2025, <https://mainichi.jp/english/articles/20250719/p2g/00m/0na/012000c>.

đưa Nhật Bản lên vị trí trung tâm thế giới. Thêm vào đó, trong buổi vận động tranh cử ở Tokyo, Thủ tướng Ishiba, đồng thời cũng là Chủ tịch Đảng Dân chủ Tự do, nhấn mạnh: “Chúng tôi sẽ làm mọi thứ có thể để bảo vệ nền độc lập và hòa bình của đất nước này. Đảng Dân chủ Tự do chắc chắn sẽ đưa nước Nhật Bản trở lại hùng mạnh”².

Đảng Dân chủ vì Nhân dân (DPP), một đảng bảo thủ đang lên, kêu gọi hạn chế quyền sở hữu bất động sản của người nước ngoài ở Nhật Bản³. Đảng này cho rằng việc cho người nước ngoài mua bất động sản ở Nhật Bản là một trong những nguyên nhân làm giá bất động sản ở nước này tăng cao. Bên cạnh đó, họ còn kêu gọi cải thiện cuộc sống và tăng thu nhập thực tế của người dân.

Đảng Sanseito nổi bật với lập trường bài ngoại cứng rắn với khẩu hiệu “Nhật Bản trước tiên”. Đảng này đã đề xuất thành lập một cơ quan mới để tập trung các chính sách liên quan đến người nước ngoài, đồng thời kiểm tra chặt chẽ hơn việc cấp quốc tịch Nhật Bản và loại trừ người nước ngoài khỏi các chế độ phúc lợi⁴. Đảng này cho rằng người lao động nước ngoài ở Nhật Bản làm cho tiền lương của người Nhật Bản không tăng. Quan điểm “Nhật Bản trước tiên” đã thu hút được sự quan tâm của đông đảo cử tri. Theo thăm dò dư luận trước khi cuộc bầu cử diễn ra, tỉ lệ ủng hộ đảng này tăng lên đáng kể.

Đảng Dân chủ Lập hiến (CDP) chủ trương bảo vệ và hỗ trợ người dân bằng các chính sách nông nghiệp và biện pháp chống lại giá cả leo thang. Đảng này tuyên bố họ sẽ bảo vệ mạng sống của từng người dân và chủ trương chuyển sang kiểu chính trị vì nhân dân.

Đảng Đổi mới Nhật Bản (JIP-Nippon Ishin) cho rằng lý do lớn nhất khiến thu nhập thực tế của cử tri không tăng là do phí bảo hiểm xã hội và kêu gọi hãy giảm phí bảo hiểm xã hội.

Đảng Công minh (Komeito) đưa ra cam kết bảo vệ giá gạo và giá xăng dầu tại Nhật Bản, đồng thời giảm thuế và cung cấp các khoản trợ cấp. Họ mong muốn bảo vệ nền dân chủ Nhật Bản và bảo vệ thương mại tự do.

Đảng Cộng sản (JCP) tranh cử với tuyên bố ngay lập tức giảm thuế tiêu dùng xuống mức 5% và tiến tới xóa bỏ hoàn toàn.

² 参院選きょう投票票…計522人が立候補、物価高対策・消費税減税の是非・外国人政策など巡り舌戦 (Bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản diễn ra hôm nay: 522 ứng cử viên tham gia tranh cử, tập trung tranh luận về các vấn đề như biện pháp đối phó lạm phát...), <https://www.yomiuri.co.jp/election/sangiin/20250719-OYT1T50178/>.

³ “Japan's PM Ishiba faces uphill battle in upper house election amid rising prices and US tariffs”, tlđd.

⁴ “Japan's PM Ishiba faces uphill battle in upper house election amid rising prices and US tariffs”, tlđd.

Đảng Reiwa Shinsengumi cho rằng vấn đề cần được đặt ra hiện nay là chính sách kinh tế chứ không phải các biện pháp đối phó với người nước ngoài. Họ kêu gọi bãi bỏ thuế tiêu dùng, nguyên nhân gốc rễ của cuộc suy thoái kéo dài 30 năm nay.

Đảng Bảo thủ Nhật Bản (CPJ) chủ trương tăng thu nhập thực tế của người dân. Họ cho rằng cách nhanh nhất để tăng thu nhập thực tế của người dân là cắt giảm thuế.

Đảng Dân chủ Xã hội (SDP) chủ trương “Lúa gạo còn tốt hơn tên lửa”. Họ cho rằng điều mà đảng cầm quyền hiện nay không bảo vệ được chính là đời sống, là sinh kế và sự tồn tại của người dân.

Có thể thấy rằng tuy có những tuyên bố tranh cử khác nhau nhưng về cơ bản các đảng đều tập trung vào các vấn đề nâng cao đời sống nhân dân, giảm thuế, nâng cao sức mạnh quốc gia để đưa Nhật Bản mạnh mẽ trở lại trên trường quốc tế. Vấn đề chính sách đối với người nước ngoài ở Nhật Bản cũng nổi lên và trở thành điểm đáng chú ý trong cương lĩnh tranh cử của nhiều đảng (trong đó có cả đảng cầm quyền của Thủ tướng Ishiba Shigeru) và đã thu hút được sự chú ý của nhiều cử tri. Nội dung tranh cử của các đảng chính trị quyết định sự ủng hộ của các cử tri Nhật Bản đối với các đảng này. Những nội dung liên quan đến việc nâng cao đời sống của người Nhật Bản là tâm điểm mà các cử tri chú ý trong bối cảnh giá cả leo thang, đời sống khó khăn. Sự quan tâm của các cử tri đối với cương lĩnh tranh cử của các đảng là một yếu tố quan trọng quyết định kết quả bầu cử Thượng viện Nhật Bản.

2. Diễn biến và kết quả bầu cử Thượng viện Nhật Bản

Cuộc bầu cử Thượng viện đã diễn ra ngày 20/7/2025 với sự tham gia của các đảng phái chính trị chủ yếu tại Nhật Bản hiện nay. Thượng viện Nhật Bản có tổng số 248 ghế, cứ 3 năm bầu lại một nửa⁵ nên trong đợt bầu cử lần này bầu lại 124 ghế và bầu thêm 1 ghế bổ sung cho khu vực Tokyo, do vậy tổng số ghế là 125, trong đó 75 ghế được bầu ở các khu vực bầu cử và 50 ghế được bầu theo phương thức đại diện tỉ lệ. Cả nước có tổng cộng 522 ứng cử viên tham gia tranh cử (trong đó có 152 ứng viên nữ) với 350 ứng viên tranh cử theo khu vực và 172 ứng viên tranh cử theo đại diện tỉ lệ⁶. Có khoảng 104 triệu cử tri⁷ với tỉ lệ đi bầu khoảng 57,91%, cao hơn so với lần bầu

⁵ Điều 46, Hiến pháp Nhật Bản 1946

⁶ 参院選きょう投開票…計 522 人が立候補、物価高対策・消費税減税の是非・外国人政策など巡り舌戦 (Bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản diễn ra hôm nay: 522 ứng cử viên tham gia tranh cử, tập trung tranh luận về các vấn đề như biện pháp đối phó lạm phát...), tldd.

⁷ 参院選投票率は午後4時現在 22.42% 前回より 0.57 ポイント低 (Tính đến 4 giờ chiều, tỷ lệ cử tri đi bầu trong cuộc bầu cử Thượng nghị viện đạt 22,42%, thấp hơn 0,57 điểm so với kỳ trước), NHK, ngày 20/7/2025, <https://www3.nhk.or.jp/news/html/20250720/k10014864871000.html>, truy cập ngày 28/9/2025.

cử Thượng viện gần đây nhất năm 2022 (52,05%)⁸. Thời gian bỏ phiếu là từ 7 giờ sáng đến 8 giờ tối ngày 20/7/2025, việc bỏ phiếu được tổ chức tại 44.758 điểm bỏ phiếu trên toàn quốc.

Sau khi kiểm phiếu, kết quả cụ thể như sau: Đảng Dân chủ Tự do (LDP) giành được 39 ghế; Đảng Dân chủ lập hiến (CDP) giành được 22 ghế; Đảng Đổi mới Nhật Bản (JIP) giành được 7 ghế; Đảng Công minh (Komeito) giành được 8 ghế; Đảng Dân chủ vì Nhân dân (DPP) giành được 17 ghế; Đảng Cộng sản Nhật Bản (JCP) giành được 3 ghế; Đảng Reiwa giành được 3 ghế; Đảng Sansei giành được 14 ghế; Đảng Bảo thủ Nhật Bản (CPJ) giành được 2 ghế; Đảng Dân chủ Xã hội Nhật Bản (SDP) giành được 1 ghế, Đảng Mirai giành được 1 ghế; ứng viên độc lập giành được 8 ghế⁹.

Tính tổng cộng cả những ghế không bầu lại trong lần này thì liên minh cầm quyền (LDP và Komeito) có tất cả 122/248 ghế trong Thượng viện (75 ghế không bầu lại và 47 ghế mới giành được) không đủ quá bán (125 ghế) để kiểm soát Thượng viện. Với kết quả này, mục tiêu mà liên minh này đặt ra trước bầu cử là phải đạt được ít nhất 50 ghế để kiểm soát Thượng viện đã không đạt được.

Việc LDP chỉ đạt được 39 ghế trong cuộc bầu cử Thượng viện lần này không nằm ngoài dự đoán của các nhà phân tích, bởi lẽ, uy tín của LDP trong liên minh cầm quyền đã giảm sút nghiêm trọng qua thăm dò dư luận và qua thực tế bầu cử Hội đồng thành phố Tokyo vào tháng 6/2025. Đây là thất bại nặng nề của liên minh cầm quyền vì so với trước bầu cử thì không chỉ LDP giảm số ghế mà đối tác liên minh là Komeito cũng giảm số ghế trong Thượng viện Nhật Bản. Trong cuộc bầu cử lần này, Komeito chỉ giành được 8 ghế, đây là con số thấp nhất từ trước đến nay của đảng này. Kết quả bầu cử lần này kéo dài thêm chuỗi thất bại của liên minh cầm quyền trong các cuộc bầu cử từ tháng 10/2024 đến nay. Đầu tiên là bầu cử Hạ viện vào tháng 10/2024, tiếp đến là bầu cử Hội đồng thành phố Tokyo vào tháng 6/2025 và nay là bầu cử Thượng viện. Cả ba cuộc bầu cử này đều ghi nhận sự thất bại, thậm chí là thất bại nặng nề của LDP nói riêng và của liên minh cầm quyền nói chung. Với kết quả này, liên minh cầm quyền phải đối mặt với một nhiệm vụ vô cùng khó khăn là điều hành các hoạt động của chính quyền trong khi không nắm được quyền kiểm soát ở cả hai

⁸ 参議院選挙 自民・公明 過半数割れ【全議席確定】(Bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản: Đảng Dân chủ Tự do và Đảng Công minh không đạt quá bán (toàn bộ số ghế đã được xác định), NHK, ngày 20/7/2025, <https://www3.nhk.or.jp/news/html/20250720/k10014867361000.html>

⁹ 参議院選挙 自民・公明 過半数割れ【全議席確定】(Bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản: Đảng Dân chủ Tự do và Đảng Công minh không đạt quá bán (toàn bộ số ghế đã được xác định), tldd.

viện của Quốc hội Nhật Bản. Đây là lần đầu tiên kể từ khi thành lập, Đảng Dân chủ Tự do để mất thế đa số ở cả hai viện của Quốc hội Nhật Bản.

Như vậy, đánh giá một cách toàn diện, kết quả bầu cử Thượng viện lần này là một thất bại nặng nề đối với LDP nói riêng và liên minh cầm quyền nói chung, giáng một đòn mạnh vào uy tín của liên minh này. Mặc dù không bị mất quyền lãnh đạo nhưng liên minh cầm quyền phải đối mặt với một số thách thức nghiêm trọng trước mắt để duy trì quyền lực và thực hiện chính sách. Những thách thức này báo hiệu một giai đoạn có thể có những thay đổi trong chính trường Nhật Bản.

3. Nguyên nhân thất bại của Đảng Dân chủ Tự do và liên minh cầm quyền

Về tổng thể, có thể nói sự thất bại của LDP nói riêng và của liên minh cầm quyền nói chung trong cuộc bầu cử Thượng viện vừa qua là do sự suy giảm của nền kinh tế nước này. Điều đó được cho là hậu quả của sự lãnh đạo yếu kém của liên minh cầm quyền mà trước hết là LDP. Ngoài ra, vấn đề giá cả hàng hóa ngày càng tăng, đặc biệt là giá gạo tăng cao trong thời gian vừa qua, đã tác động mạnh đến tâm lý của cử tri Nhật Bản. Các cử tri cho rằng chính phủ của liên minh cầm quyền đã không phản ứng một cách có hiệu quả trước việc giá cả leo thang, không cắt giảm thuế làm cho đời sống người dân gặp khó khăn. Bên cạnh đó, phát biểu của cựu Bộ trưởng Nông - Lâm - Ngư nghiệp Nhật Bản về việc giá gạo tăng cao và phát biểu của cựu chủ tịch Ủy ban Ngân sách Hạ viện về động đất ở Noto (hai ông này đều là người của đảng cầm quyền LDP và đều đã từ chức) đã làm cho lòng tin của cử tri đối với LDP vốn đã giảm sút nay lại càng giảm sút hơn. Tất cả những điều đó đã tác động đến tâm lý và niềm tin của cử tri Nhật Bản đối với LDP, dẫn đến kết quả tồi tệ trong cuộc bầu cử Thượng viện lần này.

Việc cử tri không bỏ phiếu cho các ứng viên của liên minh cầm quyền cũng cho thấy sự bất mãn của người dân Nhật Bản trong tình hình kinh tế suy giảm và giá cả tăng cao, đồng thời thể hiện thái độ phản đối quyết liệt của người dân Nhật Bản đối với Đảng Dân chủ Tự do do sự yếu kém trong công tác lãnh đạo, cả về đối nội và đối ngoại. Về đối nội, liên minh cầm quyền chưa có biện pháp hữu hiệu để ngăn chặn việc giá cả tăng cao, không giảm thuế tiêu dùng, đời sống người dân giảm sút. Về đối ngoại, Nhật Bản vẫn chưa có kết quả tốt trong đàm phán với Mỹ về thuế đối ứng¹⁰ mà Mỹ dự định sẽ áp cho Nhật Bản từ ngày 1/8/2025. Hiện thực này đã thể hiện sự yếu kém của liên minh cầm quyền, cho thấy sự lãnh đạo của liên minh này chưa đáp ứng được kỳ vọng của công chúng Nhật Bản trong thời gian qua. Kết quả bầu cử đã phản ánh quan điểm, thái độ của cử tri đối với liên minh cầm quyền. Sau cuộc bầu cử, Thủ

¹⁰ Tính đến trước thời điểm diễn ra cuộc bầu cử Thượng viện.

tướng Ishiba cũng đã phát biểu rằng liên minh cầm quyền đã nhận được một phán quyết vô cùng khắc nghiệt¹¹.

4. Điểm nổi bật trong cuộc bầu cử Thượng viện ngày 20/7/2025

Bầu cử Thượng viện Nhật Bản lần này có hai vấn đề nổi bật đáng chú ý, đó là sự gia tăng tỉ lệ phụ nữ tham gia chính trường Nhật Bản và chính sách đối với người nước ngoài ở Nhật Bản (bà ngoại) của một số đảng chính trị Nhật Bản.

Về vấn đề phụ nữ tham gia chính trị, bầu cử Thượng viện lần này ghi nhận 152 ứng viên nữ tham gia tranh cử, tuy con số này còn thấp hơn nhiều so với các ứng viên là nam giới (152 nữ so với 370 nam) nhưng việc có khoảng 29,1% (152/522) ứng viên là nữ cho thấy nỗ lực của nữ giới trong việc tham gia chính trị. Điều đáng nói ở đây không chỉ là sự cố gắng của phái nữ mà còn là sự ghi nhận của các cử tri Nhật Bản về việc phụ nữ có thể đóng vai trò nhất định trong chính trị thông qua việc bỏ phiếu cho các ứng viên nữ này. Kết quả sau bầu cử có đến 42 phụ nữ giành được ghế trong Thượng viện. Đây là con số cao nhất từ trước đến nay, vượt qua kỷ lục 35 người vào năm 2022. Điều này cho thấy vấn đề bình đẳng giới ở Nhật Bản đang dần được cải thiện, đặc biệt là việc nâng cao vai trò của phụ nữ trong lĩnh vực chính trị.

Về vấn đề chính sách đối với người nước ngoài, trong bầu cử lần này nổi lên xu hướng bài ngoại bằng chính sách tăng cường kiểm soát đối với người nước ngoài ở Nhật Bản. Vấn đề này có trong nội dung tranh cử không chỉ của các đảng nhỏ mà của cả Đảng Dân chủ Tự do cầm quyền như đã đề cập trong mục 2 của bài viết. Đảng Dân chủ Tự do (đảng lớn nhất ở Nhật Bản hiện nay) cũng đã đưa ra cam kết là sẽ cứng rắn đối với những người nước ngoài không tuân thủ luật pháp Nhật Bản, đặc biệt là đối với những người nước ngoài phạm tội hoặc nhập cư bất hợp pháp.

Việc Đảng Sansei (Sanseito) với tư tưởng bài ngoại mạnh mẽ bằng khẩu hiệu tranh cử “Nhật Bản trước tiên” giành thắng lợi lớn trong cuộc bầu cử lần này (giành được 14 ghế) cho thấy xu hướng bài ngoại hoặc ít nhất là chính sách kiểm soát chặt chẽ đối với người nước ngoài đang lên ở Nhật Bản. Xu hướng bài ngoại thu hút sự chú ý của cử tri vì người nước ngoài ở Nhật Bản trong thời gian gần đây đã gây ra nhiều vấn đề phức tạp, thậm chí ảnh hưởng cả đến lợi ích của người Nhật Bản. Gần đây, số lượng người nước ngoài ở Nhật Bản gia tăng trong bối cảnh dân số Nhật Bản đang suy giảm. Do sự gia tăng số lượng người nước ngoài ở Nhật Bản đã tác động trực tiếp hoặc gián tiếp đến đời sống của người Nhật Bản nên một bộ phận cử tri người Nhật có tâm lý

¹¹ 参議院選挙 自民・公明 過半数割れ【全議席確定】(Bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản: Đảng Dân chủ Tự do và Đảng Công minh không đạt quá bán (toàn bộ số ghế đã được xác định), t.lđd.

bài ngoại. Do đó, đảng nào tranh cử với chủ trương bài ngoại và hướng đến lợi ích của người Nhật Bản sẽ thu hút được cử tri.

5. Tác động của bầu cử Thượng viện đối với chính trị Nhật Bản

Kết quả bầu cử Thượng viện lần này đã để lại hệ lụy sâu sắc đối với chính trị Nhật Bản hiện tại. Hai trong số những hệ lụy đó là:

5.1. Nguy cơ dẫn đến bế tắc chính trị

Việc mất thế đa số ở Thượng viện lần này đã đẩy liên minh cầm quyền vào thế khó khăn hơn trước bầu cử rất nhiều. Sở dĩ nói như vậy là vì trước đây không có đảng nào giành được quá bán ở Hạ viện trong cuộc bầu cử Hạ viện Nhật Bản vào tháng 10/2024, thậm chí ngay cả liên minh cầm quyền giữa LDP và Komeito cũng chỉ giành được tổng số 215/465 ghế, không đủ quá bán (233 ghế) để kiểm soát Hạ viện. Do đó, chính phủ thiểu số của liên minh cầm quyền bắt buộc phải tìm kiếm sự ủng hộ từ các đảng đối lập khác trong Hạ viện để thông qua dự luật hay dự toán ngân sách (nếu không nhận được sự ủng hộ của các đảng khác thì không đủ số phiếu để thông qua). Tình thế đó tuy khó khăn nhưng so với tình trạng sau bầu cử Thượng viện vẫn còn thuận lợi hơn. Trước bầu cử, liên minh cầm quyền không đạt số ghế quá bán ở Hạ viện nhưng vẫn chiếm số ghế quá bán ở Thượng viện. Vì vậy, các dự luật nếu đã được thông qua ở Hạ viện thì gần như chắc chắn sẽ được thông qua ở Thượng viện. Điều đó có nghĩa rằng dự luật chỉ khó thông qua ở Hạ viện và nếu được Hạ viện thông qua thì gần như chắc chắn sẽ trở thành luật. Tuy nhiên, với tình hình sau bầu cử Thượng viện như hiện nay, khi số ghế của liên minh cầm quyền không đạt quá bán ở Thượng viện, thì dù dự luật có được thông qua ở Hạ viện cũng chưa chắc đã được thông qua ở Thượng viện do không đủ số phiếu cần thiết (50%+1). Ngay cả trong trường hợp Thượng viện không thông qua dự luật mà Hạ viện đã thông qua và liên minh cầm quyền có thể đưa dự luật đó trở lại Hạ viện để thông qua lần hai¹² thì cũng rất khó để đạt được số phiếu cần thiết để thông qua. Theo quy định của Hiến pháp Nhật Bản thì dự luật muốn được thông qua lần hai ở Hạ viện phải đạt được ít nhất là 2/3 số phiếu của tổng số đại biểu có mặt. Đây là một yêu cầu vô cùng khó khăn, nếu không nói là không thể trong tình trạng liên minh cầm quyền không nắm đa số ghế ở Hạ viện như hiện nay. Như vậy, có thể nói rằng kết quả bầu cử Thượng viện lần này đã làm gia tăng khó khăn và thử thách đối với liên minh cầm quyền trong việc thực hiện các chính sách đối nội và đối ngoại.

Kết quả bầu cử Thượng viện Nhật Bản lần này cùng với kết quả bầu cử Hạ viện của nước này hồi tháng 10/2024 đã tạo ra tình thế một “quốc hội treo” tại Nhật Bản, khiến

¹² Điều 59, Hiến pháp Nhật Bản 1946.

nước này phải đối mặt với tình trạng chính trị rất bất bành. Bởi vì, với một chính phủ thiểu số, không có sự liên minh với các đảng đối lập khác¹³ thì việc thực thi chính sách cũng như điều hành đất nước sẽ vô cùng khó khăn. Liên minh cầm quyền hiện nay phải phụ thuộc vào sự ủng hộ của các đảng đối lập hoặc các nghị sĩ độc lập khác để hội đủ số phiếu cần thiết khi muốn thông qua các dự luật hay dự toán ngân sách ở Quốc hội. Do vậy, có thể nói rằng việc thực thi chính sách cũng như điều hành đất nước của liên minh cầm quyền sẽ trở nên bất bành, thậm chí có nguy cơ rơi vào bế tắc chính trị trong trường hợp các đảng đối lập bất đồng ý kiến với liên minh cầm quyền. Khi đó mọi chính sách, dự thảo luật hay dự toán ngân sách do liên minh cầm quyền đưa ra sẽ không được thông qua ở Quốc hội do không hội đủ số phiếu cần thiết ở cả Hạ viện và Thượng viện. Trong trường hợp này, để phá vỡ thế bế tắc, liên minh cầm quyền buộc phải thỏa hiệp bằng cách nhượng bộ ở một mức độ nhất định đối với các đảng đối lập để đổi lấy sự ủng hộ của các đảng này trong Quốc hội nhằm giành đủ số phiếu cần thiết để thông qua các dự luật hay dự toán ngân sách. Điều này sẽ làm suy yếu chính phủ liên minh giữa LDP và Komeito.

Từ kết quả bầu cử Thượng viện vừa qua và quan điểm của các đảng chính trị trước, trong và sau khi bầu cử, có thể nhận thấy tình trạng bế tắc chính trị ở Nhật Bản rất dễ xảy ra trong tương lai, vì các đảng đối lập khác không đồng thuận với nhau và cũng không đồng thuận với liên minh cầm quyền. Điều đó gây ra tình trạng một quốc hội chia rẽ ở Nhật Bản. Trong tương lai, sẽ không có hoặc sẽ rất khó có sự ủng hộ đối với liên minh cầm quyền từ các đảng đối lập lớn trong Quốc hội Nhật Bản nếu phía đối lập không nhận được sự nhượng bộ ở một mức độ nhất định từ phía liên minh cầm quyền. Bên cạnh đó, các đảng đối lập cũng không có sự đồng thuận, đoàn kết, hợp tác, trái lại còn có sự khác biệt về lập trường chính trị và quan điểm chính sách.

Tình trạng bế tắc chính trị sẽ ảnh hưởng đến việc thực hiện các chính sách đối nội và đối ngoại của Nhật Bản, đe dọa việc cải cách trong nước và vị thế quốc tế của Nhật Bản, nhất là trong bối cảnh nước này đang phải đối mặt với nhiều thách thức cả trong và ngoài nước như vấn đề già hóa dân số và tỉ lệ sinh thấp, vấn đề môi trường an ninh bất ổn ở khu vực Đông Bắc Á cũng như thế giới.

¹³ Sau bầu cử Thượng viện, tuy thất bại nhưng LDP không có ý mở rộng liên minh, quan điểm này đã được Thủ tướng Ishiba phát biểu trong buổi họp báo để tuyên bố ông không từ chức sau bầu cử. “自民党総裁 石破首相が続投表明 野党との合意形成図る” (Chủ tịch Đảng Dân chủ Tự do, Thủ tướng Ishiba tuyên bố sẽ tiếp tục tại vị và tìm cách đạt được sự đồng thuận với các đảng đối lập), ngày 21/7/2025, <https://www3.nhk.or.jp/news/html/20250721/k10014869741000.html>.

5.2. Thủ tướng Ishiba Shigeru từ chức

Thất bại nặng nề của Đảng Dân chủ Tự do và liên minh cầm quyền trong cuộc bầu cử Thượng viện Nhật Bản ngày 20/7/2025 đã gây ra một sức ép vô cùng lớn đối với Thủ tướng Ishiba Shigeru. Đây là thất bại thứ ba liên tiếp sau hai thất bại trước đó trong cuộc bầu cử Hạ viện tháng 10/2024 và bầu cử Hội đồng thành phố Tokyo tháng 6/2025 của Đảng Dân chủ Tự do dưới sự lãnh đạo của ông Ishiba Shigeru với tư cách là chủ tịch đảng. Với ba thất bại liên tiếp, đặc biệt là thất bại trong cuộc bầu cử thượng viện lần này, uy tín cá nhân của ông Ishiba bị giảm sút nghiêm trọng. Có thể nói, thất bại trong cuộc bầu cử Thượng viện như “giọt nước tràn ly” dẫn đến phong trào đòi ông Ishiba từ chức tăng lên mạnh mẽ trong cả nước, đặc biệt là yêu cầu từ chức đến từ nội bộ Đảng Dân chủ Tự do cầm quyền.

Từ sau khi công bố kết quả bầu cử, Thủ tướng Ishiba Shigeru nhiều lần khẳng định vẫn tiếp tục tại vị để lãnh đạo đất nước vượt qua giai đoạn khó khăn, tuy nhiên, trước sức ép ngày càng gia tăng của dư luận đòi ông phải từ chức, đặc biệt là sức ép đến từ nội bộ Đảng Dân chủ Tự do cầm quyền yêu cầu ông phải từ chức để chịu trách nhiệm về thất bại của đảng này trong cuộc bầu cử Thượng viện, cuối cùng ông Ishiba phải đưa ra quyết định từ chức Chủ tịch Đảng Dân chủ Tự do vào ngày 7/9/2025¹⁴, đồng nghĩa với việc từ chức Thủ tướng Nhật Bản, mở đường cho việc bầu một chủ tịch mới của Đảng Dân chủ Tự do và bầu một thủ tướng mới của Nhật Bản.

Kết luận

Bầu cử Thượng viện Nhật Bản tháng 7 vừa qua là một sự kiện quan trọng đối với chính trị Nhật Bản. Kết quả của cuộc bầu cử lần này có tác động to lớn đối với chính trị Nhật Bản, đẩy liên minh cầm quyền vào thế cực kỳ khó khăn trong việc điều hành đất nước khi lần đầu tiên liên minh cầm quyền để mất thế đa số ở cả hai viện của Quốc hội Nhật Bản. Kết quả này không chỉ làm cho chính trị Nhật Bản rơi vào tình trạng bấp bênh mà còn làm cho Thủ tướng đương nhiệm của Nhật Bản Ishiba Shigeru phải từ chức trước sức ép mạnh mẽ của dư luận trong cả nước nói chung và trong nội bộ Đảng Dân chủ Tự do cầm quyền nói riêng. Có thể nói, bầu cử Thượng viện Nhật Bản ngày 20/7/2025 đã tạo ra những tác động mạnh mẽ, làm thay đổi cục diện chính trị trong nước.

¹⁴ 石破首相 辞任を表明 “決定的な分断を生みかねず苦渋の決断” (Thủ tướng Ishiba tuyên bố từ chức và ông cho biết đây là một quyết định khó khăn có thể dẫn đến sự chia rẽ - trong đảng), NHK, ngày 7/9/2025, <https://www3.nhk.or.jp/news/html/20250907/k10014915751000.html>

Đối với Việt Nam, xu hướng bài ngoại ở Nhật Bản là một điểm cần quan tâm vì hiện nay người Việt Nam là cộng đồng người nước ngoài lớn thứ hai tại Nhật Bản. Trong thời gian qua, số người Việt Nam vi phạm pháp luật tại Nhật Bản cũng không ít, nếu không nói là đang gia tăng, làm ảnh hưởng không nhỏ đến hình ảnh và uy tín của cộng đồng, đồng thời gây ra phản ứng mạnh mẽ từ phía người Nhật. Thậm chí ở nhiều nơi công cộng, bên cạnh tiếng Nhật, người Nhật phải ghi cảnh cáo bằng cả tiếng Việt để người Việt có thể đọc và hiểu, nhằm ngăn chặn việc phạm pháp. Từ thực tế về việc vi phạm pháp luật của người Việt Nam ở Nhật Bản, trong thời gian tới, Chính phủ Việt Nam cần có những quy định ràng buộc chặt chẽ với chế tài đủ mạnh đối với những người sang Nhật Bản học tập và lao động để ngăn chặn tình trạng người lao động Việt Nam vi phạm pháp luật của nước sở tại, làm ảnh hưởng đến quan hệ hợp tác, đào tạo nghề giữa Việt Nam và Nhật Bản cũng như hình ảnh và thể diện quốc gia.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Văn phòng Quốc hội. “Luật Tổ chức Quốc hội Nhật Bản”. *Thư viện Quốc hội*, 2014, <https://thuvien.quochoi.vn/vi/luat-chuc-quoc-hoi-nhat-ban>, truy cập ngày 28/9/2025.
- Prime Minister’s office of Japan. “The Constitution of Japan”, https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html, truy cập ngày 28/9/2025.
- “Japan's PM Ishiba faces uphill battle in upper house election amid rising prices and US tariffs”, *Mainichi Shimbun*, ngày 19/7/2025, <https://mainichi.jp/english/articles/20250719/p2g/00m/0na/012000c>, truy cập ngày 27/9/2025.
- 参院選きょう投票票...計 5 2 2 人が立候補、物価高対策・消費税減税の是非・外国人政策など巡り舌戦 (Bầu cử Thượng nghị viện Nhật Bản diễn ra hôm nay: 522 ứng cử viên tham gia tranh cử, tập trung tranh luận về các vấn đề như biện pháp đối phó lạm phát...), *Yomiuri Shimbun*, ngày 20/7/2025, <https://www.yomiuri.co.jp/election/sangiin/20250719-OYT1T50178/>, truy cập ngày 28/9/2025.
- 参院選 投票率は午後 4 時現在 22.42% 前回より 0.57 ポイント低 (Tính đến 4 giờ chiều, tỷ lệ cử tri đi bầu trong cuộc bầu cử Thượng nghị viện đạt 22,42%, thấp hơn 0,57 điểm so với kỳ trước), NHK, ngày 20/7/2025, <https://www3.nhk.or.jp/news/html/20250720/k10014864871000.html>, truy cập ngày 28/9/2025.
- Daiki Koga. “7月の参院選投票率、若年層で 10 ポイント以上上昇 総務省調査” (Theo khảo sát của Bộ Nội vụ và Truyền thông, tỷ lệ cử tri đi bỏ phiếu trong cuộc bầu cử Thượng viện vào tháng 7 đã tăng hơn 10 điểm (phần trăm) trong số những người trẻ tuổi). *Ashahi Shimbun*, ngày 20/9/2025, <https://www.asahi.com/articles/AST9N04XJT9NUTFK01KM.html>, truy cập ngày 28/9/2025.
- Hiroshi Kimijima, “日本人ファースト」を評価する 48%、評価しない 41% 朝日世論” (Theo điều tra thì 48% ý kiến ủng hộ chính sách " người Nhật là trên hết" và 41% không ủng hộ). *Asahi Shimbun*, ngày 27/7/2025, https://www.asahi.com/articles/AST7W2T83T7WUZPS004M.html?iref=pc_rellink_02, truy cập ngày 28/9/2025.